

Passat i futur del Pedró de Palamós

PA redós d'un port natural, el rei Pere el Gran atorgà, l'any 1279, la Carta Pobla de Palamós. La tria del lloc fou encertada: una punta de terra mar endins, una llança de roques, alteroses per la banda de llevant, que dibuixa una badia suau i dolça, defensada dels temporals de llevant i de l'embat de la tramuntana, refugi reial per a les naus de guerra i per a les embarcacions dedicades al comerç i a la pesca. L'istme d'aquesta península acollí les primeres cases i, poc a poc, el nucli antic s'estengué cap al Pedró, la part més enlairada. La disposició urbana que les condicions del medi expliquen és ben descrita en les paraules de Josep Pla: «Els carrers principals de la part vella corren de nord a sud, paral·lels a la mar, i són els més planers. Els secundaris s'obren perpendicularment als anteriors, del Pedró a la platja, i fan pujada».

És justament d'aquesta zona que volem parlar ja que és en el Pedró on podem trobar encara restes visibles d'allò més antic de la vila. Segles d'història han donat origen al paisatge en constant transformació d'aquest indret. Arribem, doncs, en un moment en el qual convé determinar i valorar quins són els elements històrics, arquitectònics, naturals que el conformen.

A mitjan segle XIV apareix aquest topònim en els documents notariais, però no és fins als segles XVII i XVIII que es mostra més profusament. La península, però, ja es coneixia per «Sa Punta». En la part més alta, al Pedró, s'hi construïren els primers molins de vent, a partir de 1302, gràcies a la llicència que donà el rei Jaume II. En aquesta època el Pedró era

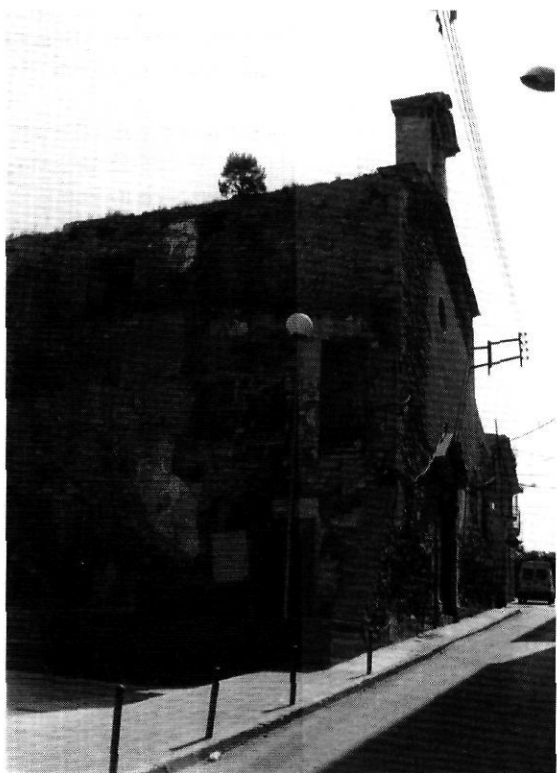
conegut pel «puig dels Molins» i s'hi arribava tot agafant el «camí que va als molins» o carrer dels Molins, mot que encara avui dóna nom al carrer que hi puja des de la plaça de la Vila. En el mateix lloc, s'hi reunia el consell general dels homes de Palamós fins al tombant del segle XIV quan es traslladaren a la capella que més tard seria església parroquial.

La bona situació no passà desapercibuda als palamosins de l'època, ja que a començaments del segle XVI s'hi instal·là l'Hospital dels Pobres. La ubicació d'aquesta institució no fou la definitiva, ja que després de ser enrunat el convent dels agustins, durant els setges de 1694 i 1695, els frares s'hi refugiaren. De mesura provisional passà a convertir-se en l'espai sobre el qual els agustins edificaren el seu segon convent, tot aprofitant materials de l'antic. Aquesta decisió, a mitjan s. XVIII, no comportà la desaparició del dit hospital. Ans al contrari, l'any 1768 es redactaren els pactes per a la construcció del nou hospital i de l'església del Carme, en un lloc tocant a l'església i convent agustinians.

El convent es convertí en fàbrica de taps, i l'església adossada, en magatzem. L'hivern de 1991 s'enderrocava, amb presses, el convent i s'escapaven de la desaparició total les pedres de les arcades i les columnes del claustre. Aquest hivern, davant l'estat d'abandó de la zona, convertida en un important focus de droga, s'ha aplanat el terreny, a punt d'urbanitzar.

L'Hospital quedà inutilitzat per un dels bombardeigs que patí la vila durant la Guerra Civil. De

Església del Carme o de l'Hospital Vell.

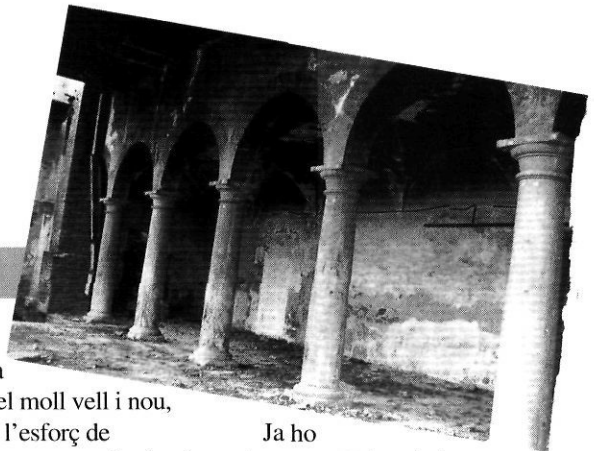
l'església del Carme, l'edifici més antic que conserva la Vila des de la seva fundació després de l'església parroquial, en resta dempeus tot l'immoble. Més de deu anys amenaçant ruïna, més de deu anys amb propostes de rehabilitació, amb risc de desaparició inclosa que féu esclatar una campanya de sensibilització popular per salvar-la, sense que encara ara tingui un futur.

I si convent i església del Carme són dos elements essencials que han dibuixat el paisatge del Pedró, d'altres també tenen un paper patrimonial destacat. Primerament, l'existència, quasi segura, de l'antiga muralla de Palamós, precisament en aquesta porció de terra aplanada per les màquines. Sota el sòl, tant les estructures dels murs, que la cartografia històrica ens presenta, com les restes del convent o del primitiu hospital podrien ser objecte d'una intervenció arqueològica. Valdria la pena documentar-ho tot aprofitant que el Peri assenyala aquest indret com a zona verda.

En segon lloc, el dipòsit de l'aigua, una edificació de l'any 1930, és un exponent singular de l'arquitectura civil, d'unes característiques tipològiques i constructives dignes de ser preservades de la desaparició.

En tercer lloc, un element clau i indestruïble de la memòria històrica del poble és la pedrera. El Pedró és la pell d'una potent base granitoide de la qual s'ha extret pedra

Arcades del claustre del convent ara desmuntat.

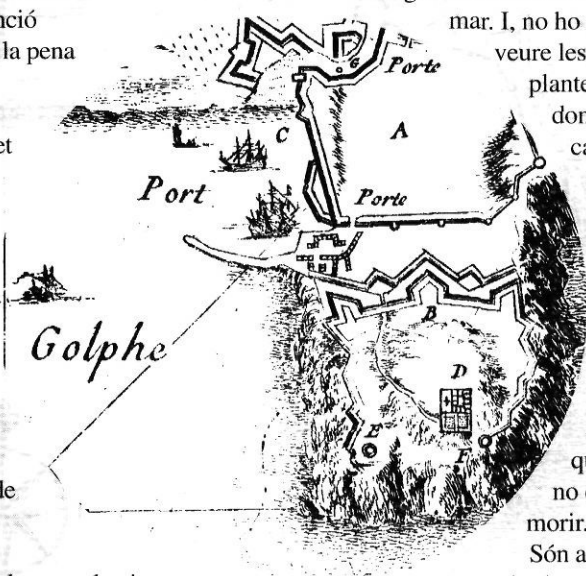

secularment. L'esvoranc de la pedrera, mare del moll vell i nou, ha permès, amb l'esforç de centenars d'homes armats de pics i dinamita, guanyar la guerra al mar.

Finalment, el Pedró dona un tracte de favor a aquells qui volen gaudir d'un esplèndid panorama. Interès pel paisatge que no vol ser una interpretació artística, poètica o sentimental, sinó una interpretació de l'acció humana sobre el seu entorn. Des de la placeta, hom ja no pot veure la costa retallada de Sota Pedró, la roca del Molinet o la cala de les Cuetes, les essències de les quals descansen sota el formigó del nou port esportiu, però sí el verd de Cap Gros, cala Margarida i la Negra, i les illes Formigues. Hom pot esperar la sortida del sol, el retorn de les barques pescadores o el vol de les gavines sobre l'escuma de la

mar. I, no ho oblidem, veure les pites, les plantes que han donat nom al caminet de ronda, de les quals es treien uns filaments que sabem convertir en corda, i que caldria no deixar morir. Són aquests, crec, els elements que han configurat l'estat actual del Pedró, i per tant, d'una part molt important del patrimoni cultural heretat.

Ja ho sabem que Palamós és una estació de mar, de pas, un pèl despersonalitzada, i és per això que cal conservar allò que ens queda. Tenim la necessitat de trobar els elements d'identitat d'aquesta vila marítima malmenada en les seves arrels per l'enorme capgirament ecològic i cultural que ha patit per l'acció de l'home, massa donat al diner fàcil del turisme i de l'especulació del sòl. La resposta a aquesta necessitat ha de ser la preservació de l'església del Carme, de les arcades del claustre conventual i de la façana de la seva església, de tot aquest escenari. Perquè entre d'altres coses, aquesta és la resposta que espera ara un turisme que busca autenticitat i especificitat. És clar que hi ha una transformació de l'estat físic i dels usos dels llocs, però ha de produir-se de manera harmònica amb el manteniment d'aquells trets essencials que han configurat l'estat actual del Pedró. Caldrà valorar les possibilitats per presentar el Pedró com una àrea amb un interès estètic i històric de primer ordre, preservant-la i donant-li una funció cultural i de lleure, conscients que aquesta actuació s'hauria d'inserir dins una planificació més àmplia en el context del municipi que el catàleg i els plans especials consensuats per arqueòlegs, historiadors, urbanistes, arquitectes, biòlegs, etc., haurien d'assegurar.

Plànol del segle XVII.

MIQUEL MARTÍ